

En tur til Skt. Petersborg

I august 2004 tog Karin og jeg på en lille tur til Skt. Petersborg. Først holdt jeg et par dages ferie i Norberg, og om søndagen tog vi toget til Stockholm og videre med bus til Värtahamnen, hvor vi kom ombord i **Silja Serenade** med det store indenbords shoppingcenter. Vi fik en fin buffetmiddag med fri vin – de har rød-og hvidvin i tappeanlæg. Vi var i en hyggelig gruppe med 2 danskere – morfar med barnebarn – 1 schweizisk præst og 22 svenskere. Vi kørte i bus til Skt. Petersborg og blev indlogeret på byens største hotel Pribaltiskaya. Det har 2400 senge og er bygget af det svenske firma SKANSKA. Det ligger på Vasilevskij-øen med udsigt over den finske bugt. Der var store flotte restauranter på 2. og 15. sal, men maden var ikke specielt god. Følgende dag var vi på en omfattende men komprimeret city-tour i bus. Vi spiste i en nydelig restaurant ved navn Tjakovskij ikke lang fra Peter den Stores sommerpalads i byen. Eftermiddagen var beregnet til shopping, men Karin og jeg tog bus til Kunstkammeret, hvor vi måtte stå i kø i næsten 1 time for at komme ind.

Den følgende dag var vi på Eremitagen, hvor der var sort af mennesker. Vi var igennem et stort antal flotte sale med rød silke, guld og ædelstene. Vi så de 25 Rembrandt-malerier, et El Greco og impressionistsamlingen, som vist nok er krigsbytte fra Tyskland. Ved siden af tronsalen var et galleri med portrætter af helte fra Borodino – og 2 flotte malerier fra det berømte slag. Frokost fik vi i en kælderrestaurant i Millionærgaden – tjenerne var klædt i munkekutter. Om eftermiddagen sejlede vi med speedbåd til Peterhof og gik en dejlig tur. Det regnede lidt, Vi drak kaffe i Orangeriet. Vi besøgte også en russisk-ortodoks kirke. Om aftenen var vi til et russisk folkløse-show med meget talentfulde musikere og dansere og i pausen fik vi champagne og kaviar. Den følgende dag kørte vi hjem, og på grund af 4 timers toldbehandling ved grænsen – russisk bureaukrati – nåede vi ikke færgen i Helsingfors. I stedet måtte vi til Åbo, hvor vi kom med **Viking Line's Gabriela**, men den var også dejlig. Den følgende morgen havde vi 4 timer, inden Kerstin hentede os. Vi brugte dem til et besøg på **Långholmen**, hvor der tidligere var et stort fængsel, men det er nu indrettet til 3-stjernet hotel og vandrehjem.

Skt. Petersborg er **grundlagt d. 16. maj 1703** efter idé fra Peter d. Store (1672 – 1725). Som 25-årig havde han været på en stor Europa-rejse med et følge på 250 personer, og bl.a. medbragte ham hjem til Rusland nogle af datidens førende arkitekter. Neva-floden har formet 42 øer, og Skt. Petersborg kaldes **Ruslands Venedig** – der er over 100 broer. Med til det første byggeri var 40.000 svenske krigsfanger og livegne, hvoraf mange døde under byggeriet. I perioden 1914 – 1924 hed byen **Petrograd**, men frem til 1991 hed den **Leningrad**. Byen var belejret i 900 dage under 2. Verdenskrig, og 650.000 døde – de fleste af sult. Man kogte suppe på gamle livremme og tapetklister. Nu bor der 5,1 millioner mennesker, og byen lever af industri, havnen, turisme, handel. Den er også kendt for kunst, litteratur og musik.

Området omkring Vinterpaladset:

Vinterpaladset er en grøn barokbygning fra 1762 inspireret af Versailles. Her var oprindelig kejserlig residens og 1500 tjenestefolk. Nu huser det kunstsamlingen Eremitagen. **Paladspladsen** er historisk – her åbnede zarens tropper i 1905 ild mod en fredelig arbejderdemonstration og over 30 blev dræbt. I 1917 stormede de revolutionære zarens palads. **Den gule bygning** i klassicistisk stil er fra 1829, og var udenrigsministerium. **Triumfbuen** er til minde om zar Alexanders sejr over Napoleon. **Alexandersøjlen** midt på pladsen er 47,5 meter høj og vejer 600 tons. Den er hugget i et stykke i et finsk stenbrud. Øverst er en engel med Alexanders ansigtstræk.

Mod vest med det forgyldte tårn ligger det gule **Admiralitetet**, hvor der nu er søfartsskole. Ved siden af findes den grønne oase **Dekabristpladsen**, som er opkaldt efter officererne, der med hjælp af 3000 soldater indledte et mislykket oprør mod zarmagten i 1825. Midt på pladsen står **Bronzerytteren** – en statue af Peter d. Store til hest med inskriptionen ”Til Peter den Store fra Katarina den Anden 1782”. Til højre for statuen ses **to gule forbundne bygninger** for det tidligere Senat, der i zartiden fungerede som Højesteret og Den Hellige Synode – den største autoritet i den russisk-ortodokse kirke. Nærvæd ligger den hvide bygning **Hestegardens Manege**, der nu bruges til kunstudstillinger. **Angliiskaja Nab. Nr. 28** er et af byens bryllupsaladser. **Isaaks-katedralen** er bygget af en fransk arkitekt i årene 1818-58; næsten ½ million arbejdere deltog i byggeriet. Kirken har plads til 14.000 mennesker. Den var nazisternes bombemål nr. 1, og blev slemt beskadiget. Den minder om Peterskirken i Rom. I den kommunistiske tid var den museum for ateisme. Ved siden af ligger det førende **Hotel Astoria**, hvor Hitler havde planlagt en sejrsmiddag i 1941. Invitationerne var allerede trykt! Hotellet er tegnet af en arkitekt ved navn Fjodor Lidval, der var af svensk afstamning. Amerikaneren John Reed boede her i 1917, da han skrev ”Ti dage der rystede verden”. Også poeten Sergej Jesenin, der var gift med danserinden Isadora Duncan har tilknytning til Astoria: han hængte sig her i 1925 efter at han med sit blod havde skrevet på væggen: ”At dø er intet nyt – men det er heller ikke nyt at leve”. **Marinskij-paladset** er bygget i 1840'erne som en bryllupsgave fra Nikolaj d. I. til hans datter Maria. Nær ved ligger **Mariinskij-teatret**, der er hjemsted for Kirov-balletten og er opkaldt efter Zar Alexander d. II's kone Maria Alexandra.. Også konservatoriet, hvor Tjakovskij og Sjostakovitj var elever, ligger ved Dekabristpladsen.

Området vest for Vinterpaladset:

Museet for Skt. Petersborgs historie lægger vægt på byens udvikling fra sumpene i 1703 til genopbygningen efter 2. Verdenskrig. Også belejringen i de 900 dage er et vigtigt indslag i museet. Den trekantede ø **Ny Holland** blev brugt til opmagasinering af træ. **Jusupov-paladset** ved Mojka-floden er stedet, hvor den hypnotiserende munk Rasputin en vinternat i 1916 blev lokket i et baghold med løfter om at møde paladsets unge smukke værtinde. I stedet mødte han døden fra en håndfuld svorne monarkister, der ville redde zar Nikolaj d. 2.s vaklende trone ved at gøre det af med den overtroiske zarina Alexandras forhadte sjælesørger. Først fik han gift i nogle kager, så blev han skudt flere gange, men han var stadig i live, da han bundet blev smidt i den iskolde **Mojka-kanal**. Paladset har overlevet revolutioner og krige, og dets ufattelige rigdom kan besøges. Den sibiriske munk **Rasputin** (1871-1916) fik magt over zarinaen vha. hypnose, og løfte om at han kunne helbrede tronfølgeren Aleksej, der led af en alvorlig blødersygdom. Rasputin var gift og far til fire, men det afholdt ham ikke fra at deltage i vilde sexorgier. Det hævdes også, at han jævnlige bedøvede zaren og gik i seng med zarinaen eller hendes døtre.

Området omkring Nevskij Prospekt:

Nevskij Prospekt er byens hovedgade, der blev udlagt af Peter den Store i 1710. Den krydser 4 øer og går fra Admiraltetet via Moskva-banegården til Alexander Nevskij-klostret. Den er 4,5 km lang, op til 60 meter bred og fuld af fine forretninger og mange mennesker. Mange af bygningerne er historiske: i nr. 9 lå **Wallenbergs bank** bygget i 1912 som en efterligning af Dogepaladset i Venedig. I gaden Malaja Morskaja Ul. Nr. 13 **døde Tjajkovskij** af kolera i 1893 og forfatteren **Gogol** boede 1833-36 i nr. 17, hvor han skrev skuespillet "Revisoren". Nr. 8 og 10 er gadens ældste huse opført i 1760'erne. Nr. 14 har en påskrift: "Borgere! Under bombardement er denne side af gaden den farligste!". Nr. 20 er den hollandske kirke. **Stroganov-paladset** er i barokstil og ligger i nr. 17. I nr. 22-24 findes **Peter-Pauls Kirken**. På den modsatte side ligger **Kazan-katedralen** med en mægtig søjlekollonade. Den var zarenes gamle bryllupskirke inspireret af Peterskirken i Rom. Under kommunisterne var her museum for ateisme. Før revolutionen lå byens værste slumkvarterer bag Kazan-katedralen bl.a. beskrevet af Dostojevskij. **Boghandelen Dom Knigi** har en glasglobus på toppen, det stammer fra 1914 hvor bygningen var russisk hovedsæde for symaskinefirmaet Singer. I mere end 200 år har man kunne handle i **Gostinyj Dvor** – som i zartiden rummer den gamle gule købmandsgård tæt ved 300 småbutikker i to etager. Tæt herved ligger **Ruslands Nationalbibliotek** med 20 millioner bind. Her studerede Lenin. Bag en **kæmpestatue af Katarina den Anden** ligger **Pusjkinteatret**. Den lille gade bag teatret, **Arkitekt Rossigade**, er kantet af to helt ens gule bygninger med hvide søjler, og dens bredde svarer nøjagtigt til husenes højde, mens længden er 10 gange bredden. Her ligger **Teater- og musikhistorisk museum** og en berømt balletskole i nr. 2. Byens flotteste købmandsbutik i Jugendstil er **Jelisejevs**. Ved **Ostrovskij-pladsen** findes det flotte **Anitjkov Palads**, der blev bygget i 1750 af zarina Elisabeth til hendes elsker Razumovskij. Indtil revolutionen var det hvide palæ residens for Alexander den 3 og hans danske kone kejserinde Dagmar (1847-1928). Hun var datter af Kong Christian d. 9 og flygtede i 1919 fra Krim på et britisk krigsskib. Hun er begravet i Roskilde Domkirke. **Anitjkov-broen** udstyret med Klodts 4 berømte stejle hesteskulpturer fra 1850 er en af de fineste broer i byen og fører over bifloden Fontanka. Det flotte røde **Beloselski-Belozerski Palads** i rokokostil husede indtil 1991 en afdeling af kommunistpartiet, men rummer nu et voksmuseum. På **Oprørspladsen** foran Moskva-banegården knækker Nevskij Prospekt og fortsætter til **Alexander Nevskij-klostret**. Det er grundlagt i 1710 af Peter den Store på det sted, hvor prins Alexander af Novgorod i 1240 besejrede den svenske hær. Derfor fik han tilnavnet Nevskij af Neva-floden. Her er nu flere kirker og to kirkegårde, hvor mange af Ruslands berømtheder er begravet. Lidt syd for Nevskij Prospekt ligger **Dostojevskij Museet**, hvor digteren boede i en lejlighed de sidste år af sit liv. Han boede 28 år i Skt. Petersborg, og nåede at have 20 forskellige adresser. **Arktisk og Antarktisk Museum** ligger i nærheden.

Området omkring Marsmarken:

Blodskirken genkendes på de farvestrålende løgkugler i traditionel russisk stil. Den er bygget 1883-1907 på det sted, hvor Alexander den 2. blev dødelig såret, da medlemmer af terrororganisationen "Folkeviljen" smed en bombe ved hans fødder. Stalin lukkede kirken, og den blev nogle år brugt som lager. Den er restaureret og genåbnet i 1996. Den flotte marmorikonostas er opført præcis på det sted, hvor Alexander blødte – deraf kirkens navn. I **Pusjkins Hus** boede nationaldigteren (1799 – 1837) med sine 4 børn, sin hustru og hendes to søstre. Han døde her efter at være blevet dødeligt såret i en duel med baron d'Anthes. **Det Russiske Museum** rummer udelukkende russiske malerier, og der er 350.000. Foran ligger **Kunstnernes Plads**, hvor vores bus gjorde holdt. Det berømte **Europa Hotel** lå på hjørnet, og udenfor var parkeret en lang række Jaguarbiler – de var på vej i løbet Paris-Moskva. Etnografisk **Museum** rummer 500.000 genstande fra alle etniske befolkningsgrupper. **Ingeniørslottet** blev opført af zar Paul 1. til sig selv. Han var paranoid og bange for de lange gange i Vinterpaladset. Han kom kun til at bo her 40 dage, idet han d. 11. marts 1801 blev kvalt i sin

seng af soldater fra hans egen private garde. Han søn og efterfølger Alexander d. 1 var med i sammensværgelsen. Ingen efterfølgende zar ville bo i paladset. Efterfølgende har her været ingeniørskole, men nu er det museum. **Sommerhaven** med mange hvide italienske marmorstatuer er idyllisk og grundlagt af Peter den Store. **Sommerpaladset** var Peter den Stores første palæ i den nye by. **Marmorpaladset** er opført 1768-85 til Grev Orlov, der var en af Katarina den Stores elskere. Det var en tak for at han bidrog til, at hun kom til magten gennem mordet på hendes mand. Senere blev det Lenin-museum, og nu bruges det til skiftende udstillinger.

Området omkring Smolnyj:

Området har navn efter en fortid som maritim tjæreproduktionssted. **Smolnyj-instituttet** har en spændende historie: længe før byens grundlæggelse lå her en svensk fæstning, og efter 1723 byggede Peter den Stores datter Elisabeth et sommerslot på grunden. Dette brændte imidlertid i 1744, og i tilknytning til Smolnyj-klostret anlagde Katarina den Store en kostskole for adelige piger. Den nuværende bygning er fra begyndelsen af 1800-tallet. I august 1917 blev bygningen kommandocentral for den russiske revolution under Trotskijs ledelse. Lenin gjorde sin entré her 7. november samme år og proklamerede revolutionens sejr. Sammen med sin hustru Krupskaja boede Lenin her indtil sovjetregeringen flyttede til Moskva i 1918. I 1934 blev formanden for det lokale kommunistparti, Sergej Kirov, myrdet her, og det blev startskuddet til Stalins udrensninger. I dag er det brugt til amtskommunal administration, men der er mulighed for at besøge visse historiske dele. Smukt i blåt, hvidt og guld er **Smolnyj-klostret** fra 1748, som bruges til koncerter og kunstudstillinger. Det **Tauriske Palads** tilhørte oprindeligt Katarina den Stores elsker og rådgiver Fyrst Potemkin (1739 – 91). Ha var meget rig og annekterede Krim i 1783. Da Katarina 4 år senere besøgte halvøen, havde han pudset den op og opført kulisse-landsbyer, så Katarina kunne få det indtryk, at området blomstrede under hans ledelse. Deraf kommer udtrykket ”Potemkin-kulisser”. Nu bruges det til politiske møder.

Eremitagen er kunstsamlingen i Vinterpaladset, som var bolig for de sidste 6 zarer. Der er 400 sale – ofte meget smukke og rigt dekoreret. Komplekset består af selve Vinterpaladset, Den lille Eremitage med De hængende Haver, Den Gamle Eremitage og Den Nye Eremitage og Eremitage-teatret – det hele er sammenbygget. Rundturen er på 20 km. Katarina den Store grundlagde samlingerne i 1764 ved store opkøb af hollandske og flamske malerier. Verdens største samling af impressionistiske og postimpressionistiske malerier (Degas, Monet, van Gogh, Picasso, Matisse, etc.) dukkede op i Vinterpaladsets kælder i 1991, men museumschefen turde først fortælle om det i 1994. Såvidt jeg forstår blev hele samlingen stjålet fra Otto Krebs i Holzburg. **Jordan-trappen** ved sal 192 er berømt. På 1. sal finder man arkæologisk samling og klassisk antik og orientalsk kunst. På 2. sal er der vesteuropæisk og russisk kunst og kultur og på 3. sal er der moderne europæisk kunst, orientalsk kunst og en unik møntsamling.

Peter Paul Fæstningen ligger på en ø i Neva. Peter den Store lagde grundstenen til fæstningen d. 27. maj 1703, som er byens fødselsdag. Det skulle oprindeligt bruges som værn mod svenskerne. Det kom dog ikke til at fungere efter hensigten, for byens forsvar blev fremskudt til Kronstadt og Vyborg. Derimod blev det et berygtet fængsel for politiske fanger under zar-tiden. Zarene er begravet i **Peter-og-Paul-katedralen** fra 1712-32. I juli 1998 blev resterne af den sidste zar Nikolaj den Anden, hans hustru, tre døtre og nogle loyale tjenere begravet i Katarina-kapellet i kirken. Dronning Dagmar skal flyttes hertil fra Roskilde Domkirke. De blev skudt i Jekatarinburg d. 17. juli 1918. Også Peter den Store og hans slægt er begravet her. Vi hørte et kor på 5 præster synge kirkemusik i et sidekapel. Man kan også se et **bådhus** med en kopi af Peters den Stores båd og **Mønten**, hvor staten fremstiller jubilæumsmønter og medaljer. Jeg så midt-dagskanonen blive affyret kl. 12. I Trubetskoy-bastionen kan man se **det berygtede fængsel** med 69 celler, hvor mange kendte har siddet: Dostovjevskij, Gorkij, Trotskij. Også Peter den Stores egen søn, Aleksej, sad her i 6 måneder før faderen gav ordre til at tortere ham ihjel. I nærhedenovre på fastlandet finder man **Planetariet**, **Zoologisk have** fra 1865, **Artillerihistorisk Museum** og **Peter den Stores beskedne bjælkehytte**, hvor han fulgte byggeriarbejdet i perioden 1703-09. Katarina den Store fik huset bygget ind i et stenhus i 1784. Også panserkrydseren **Aurora** ligger her. Den fyrede med løst krudt startskuddet til stormen på Vinterpaladset d. 7. november 1917.

På **Finland-banegården** stod Lenin af toget i april 1917 efter 17 år i eksil. Finland forærede i 1957 lokomotiv nr. 293 til Rusland – det bragte Lenin til landet. **Piskarevskij-kirkegården** ligger som et minde om de 900 dages belejring. 470.000 er begravet i massegrave her. I alt 600.000 døde i Skt. Petersborg, hvilket er flere end USA og England tilsammen mistede under 2. verdenskrig. Få km nordøst for centrum ligger **Kirov-øerne**, hvor de rige tidligere boede – det gør de også nu. Her er også **botanisk have** den smukke **Kirov-park** og **sportscentrum** med stort stadium (Dynamo). Kirov var en højt agtet kommunistisk partileder i Leningrad. Han blev myrdet, og der spekuleres i at Stalin stod bag mordet, fordi han anså den populære Kirov som en truende konkurrent. Derefter startede Stalin de enorme udrensninger.

Vasiljevskij-øen skulle efter Peter den Stores idé have været centrum i hans nye by og administrationen af landet skulle placeres her. Men efter hans død flyttede bykernen til den anden side af Neva. Peter er manden bag de snorlige gader. Før revolutionen boede der mange udlændinge i området, som blev kendt som Det Tyske Kvarter. Øens spids – Strelka – deler Neva i 2. I gamle dage ankrede skibe op her vejledt af bålene i de **2 Rostral-søjler** (rostrum betyder forstavn på et skib). Her ligger **Det Centrale Søfartsmuseum, Zoologisk Museum** fra 1782 med over 40.000 forskellige dyrearter og med en unik mammutsal, **Antropologisk og Etnografisk Museum** der er et af verdens ældste etnografiske museer og en direkte efterkommer af **Peter den Stores Kunstkammer** fra 1714. Peter havde i 1697 i Holland deltaget i den førende anatomist Frederick Ruysch's (1638-1731) forelæsninger, og zaren var så imponeret, at han i 1717 købte hele hans samling med over 2000 præparater, om blev grundstammen i Kunstkammeret. På Peter den Stores tid udstilledes også levende misdannede mennesker bl. a. en hermafrodit. For at få russerne til at gå på museum var der på Peter den Stores tid gratis adgang, te til damerne og vodka til herrerne. Blandt de mere end 1 million udstillingsgenstande er topseværdigheden Peter den Stores samling af kuriosa i rotunden mellem den afrikanske og amerikanske samling. Her er siamesiske tvillinger, to-hovede kalve, gennemskårne hjerner, et kæmpeskelet på 2,27 meter og indtil for få år siden udstillede museet også en kæmpepenis, der stammede fra en af Peter den Stores vagtmænd, som han havde haft med hjem fra sin rejse i Europa. Tjeneren hed Bourgeois. Det er hans skelet og hjerte, der er udstillet. Vi så også Peter den Stores tegneudstyr og hans kirurgiske instrumenter samt en samling tænder, han havde trukket ud. Peter den Store fik også indrettet bibliotek, observatorium og anatomisk teater i sit kunstkammer. I tårnet findes **Lomonosov-museet** til erindring om grundlæggeren af det første russiske universitet Mikhail Lomonosov (1711-65). Han arbejdede her i næsten 25 år. I 12 rustroede identiske bygninger, som Peter den Store i 1722 – 1742 lod opføre til sine ministerier, findes nu **Skt. Petersborgs Universitet** med 20.000 studerende. Lenin tog sin juridiske eksamen her. Nu er en del af universitetet flyttet ud i nærheden af Petershof. **Mensjikov-paladset** er byens første stenbygning fra 1716. Alexander Mensjikov var ven og rådgiver for Peter den Store. Huset er nu museum. **Kunstakademiet** er også kunstmuseum og nedenfor findes 2 23 tons tunge og 3500 år gamle **sfinkser**, som Rusland købte af Ægypten i 1831. **Litteraturmuseet** har udstilling af manuskripter. **Metrostationerne** kan også anbefales for kunstinteresserede. **Hotel Pribaltijskaja** med 2400 senge ligger i den vestlige ende af Vasilevskij-øen.

Peterhof ligger sammen med en perlerække af andre paladser rundt om Skt. Petersborg. Under 2. verdenskrig lå de udenfor byens forsvarslinie, og nazisterne ødelagde meget, men alt er nu restaureret. Peterhof kom til, fordi Peter den Store ønskede sig sit eget Versailles. Kommer man fra søvejen imponeres man af den store kaskade med 3 kunstige vandfald, 64 springvand og 37 forgyldte statuer. Springvandet i midten viser Samson i kamp med en løve, der spyer en 21 meter lang vandstråle ud af munden. Dramaet symboliserer Ruslands sejr over Sverige i 1709. Det er en kopi, da originalen blev stjålet af nazisterne. Der er også nogle spøgefulde trick-springvand. I **Mon Plaisir** boede Peter den Store under slottets opførelse. Ved sien af ligger den bygning, hvor Katarina den Store opholdt sig, da hun af Grev Orlov fik meddelelse om kuppet mod hendes mand. Der er også en lille **Eremitage** og gæstehuset **Marlipaladset**. Peterhofs hovedbygning er 270 meter lang. Hele Petershof lå i ruiner efter 2. verdenskrig, men er nu smukt genopbygget.

Ruslands historie

Det Russiske Rige fødes i Kiev i 988, da **Storfyrst Vladimir lader sig døbe**, og tvinger sine landsmænd ind under den ortodokse kristendom. Den svenske **vingehøvding Rurik** døde i 879, men havde forinden grundlagt et rige omkring Novgorod. Vikingerne blev kaldt ”**rus**”, og de kontrollerede i mange år handelsvejene på floderne mellem Østersøen og Byzans. Alexander Nevski bliver berømt, fordi han vinder et slag mod svenskerne i 1240.

Moskva nævnes første gang i 1147, hvor fyrst Juri Dolgorukij (”Georg Langarm”) inviterer til fest på sin gård. Ni år senere sætter han en træpalisade op, og det bliver starten til Kreml’s mure. I 1237 invaderes byen af **mongolerne** under Djengis Khans barnebarn, og de har magten i 200 år. Lokale russiske fyrster som Ivan Pengesæk blev vasaller og pengeopræver for tatarerne.

Først under **Ivan den Store** (1462-1505) lykkes det i 1480 at opnå friheden fra mongolerne. Han opfører også Kreml’s mure og gør Moskva til hovedstad. En af de mest farverige og frygtede fyrster fra Middelalderen var Ivan (4.) den Grusomme (1533-84). Allerede som 3-årig blev han udnævnt til zar, men det var bojar-adelen, der havde den faktiske magt. Hans barndom var et mareridt af magtkampe, landsforvisninger, fængslinger og henrettelser. Som 17-årig overtog han styret og lod sig krone til Ruslands første zar (af det latinske cæsar) i Kreml’s katedral. Ivan åbnede Ruslands grænse mod Sibirien med sin **sejr over tatarerne ved Kazan** i 1552, og for at mindes slaget opførte han den kendte løgkuplede Vasilij-katedral ved Den Røde Plads i Moskva. Han gennemførte også en retsreform og fik indrettet Moskvas første trykkeri. Han grundlagde også et hemmeligt politi på 6000 skråkøjende bøddler, der på mindste opfordring myrdede enhver modstander af den paranoide zar. Det gik mest ud over højadelen, hvor hele familier med tjenestefolk myrdedes. Ivan kunne selv finde på at deltage i henrettelserne. Ivan moderniserede hæren med de såkaldte **strelitser** – et tidssvarende bevæbnet infanterikorps. Han forsøgte også lidt fremstød vestpå, og Gustav Wasa måtte rykke i felten til forsvar af Viborg. Krimtatarerne hævnedes nederlaget ved Kazan gennem at invadere Moskva i 1571. Byen helt hen til Kreml’s mure blev brændt ned, og man drog af sted med 100.000 slaver. Allerede i 30-års alderen var Ivan så ødelagt af udsvelser, at han så ud som en olding. Hans temperament var frygteligt. Han gik altid med en spids jernstok, som han yndede at jage ned i foden på audienssøgende. Holdt de sig i ro, opnåede de zarens agtelse. I 1581 aflagde han en besøg hos sin gravide svigerdatter, som han irettesatte og slog til for ikke at være fint nok påklædt til den fornemme gæst. Den 17-årige søn foreholdt sin far, at det var utilbørligt at slå en gravid, og så fik han jernstokken i hovedet, så han senere døde. Ivan var resten af livet ude af sig selv af sorg. I Rusland har han et blandet eftermæle, idet han af underklasse opfattes som deres beskytter mod adelen, og han gjorde også Rusland større og åbnede det mod Sibirien.

Ivan den Skrækelige havde 2 sønner, hvoraf **Fjodor** fulgte ham på tronen. Han var både legemligt og åndeligt svækket, og interesserede sig mest for gudstjenester og at ringe med kirkeklokkerne. Ivans søn med sin 5. hustru hed **Dimitri**, og blev ryddet af vejen som 7-årig. I denne periode regerede Fjodors viljestærke svoger **Boris Godunov**, der valgtes som hersker efter Fjodors død i 1598. Godunov etablerede ro i landet på bekostning af total undertrykkelse af almuen. Der var borgkrig og hungersnød – menneskekød kunne handles på markeder. Nu kom der en **falsk Dimitri** på tronen. Han hævdede at være Ivans søn. Han fremmede bøndernes interesser, hvilket efter et år resulterede i hans voldsomme død sfa. en bojaropstand. Nu ophævedes de bondevenlige love, hvilket førte til at en **ny falsk Dimitri** meldte sig i 1608. Det lykkedes ham dog ikke trods støtte fra den polske Kong Sigismund at indtage Moskva, som bad om hjælp fra Kong Karl d. 9 af Sverige, der sendte en hjælpehær; disse tropper deserterede dog, da de ikke fik løn. **Sigismunds ældste søn Vladimir blev nu regent**, men russerne gjorde oprør og i 1613 trådte en valggrigsdag sammen. En overgang så det ud til at den unge svenske kongesøn Karl Philip ville blive valgt, men resultatet blev af den unge 17-årige bojar **Mikael Fjodorovitsj af slægten Romanov**, en sidegren til Ruriks æt blev valgt.

Romanov-dynastiet regerer i 304 år. De første 70 år er relativt rolige med Mikhail, sønnen Aleksej og en anden søn Fjodor på tronen efter hinanden – om end flere rejsninger fra de undertrykte klasser og livegne bønder slås brutalt ned. Bl.a. henrettes oprørslederen Stenka Rasin på Den Røde Plads. I 1682 bliver **Peter den Store** (1672 – 1725) zar, men en anden gren af familien under Prinsesse Sophias ledelse iværksættes **Strelitsernes Revolte**, og Peter kunne først tage magten som 17-årig. Han var over 2 meter, energisk, initiativrig, brovtende, opfarende, hidsig, voldsom og primitiv. Han interesserede sig for sejlskibe, krigskunst, arkitektur og meget andet.

Hoflivet prægedes af vilde drikkelag, hvor ingen stoppede før de nærmest var bevidstløse. Peter havde i hundredvis af hofnarre, og mange af dem var dværge. Ved festlige lejligheder som bryllup og barnedåb arrangeredes på Peters befaling sideløbende dværgbryllupper eller servering af kæmpepostej, hvorfra nøgne dværge sprang ud. **Peter interesserede sig også for læger og tandlægers arbejde** – han trak tænder ud og i 1723 tappede Peter – uden hensyn til damens voldsomme protester – ”tyve pund vand” af en nederlandsk købmandsfrue, der led af vattersot. Fire dage efter døde

hun, men havde derefter den ære at blive obduceret af zaren selv. Sygehusene havde stående befaling til at underrette zaren, så snart der skulle udføres en interessant operation.

I 1695 indledte Peter et **felttog mod tyrkerne** for at åbne en havn for russerne ved Sortehavet. I marts 1697 drog han på sin første **udenlandsrejse til Vesten**, og den varede 1½ år. Et følge på 270 personer fulgte ham, og han rejste inkognito. Han besøgte adskillige lande og arbejdede nogle steder bl.a. som skibstømrer. I København red han op i Rundetårn. Han sugede til sig af Europas kundskaber for at kunne bringe det hjem til Ruslands udvikling og modernisering. Han ville også gerne finde allierede i kampen mod tyrkerne, men det lykkedes ikke. Ledelsen af Rusland var overladt til 3 pålidelige bojarer og en af dem, Romodanovski, var udnævnt til Rigsforstander. Han drak som en svamp og ved festerne lod han en kæmpe bjørn gå rundt og byde gæsterne på pebret vodka. Han var også totalt brutal mod statsoprørere og sendte opmuntrende meddelelser til Peter: ”Vi vasker os i blod hver dag!”.

Hjemme igen indførte Peter krav om europæiske klædedragter, ny teknik på fabrikkerne og reformer i landbrug og statsforvaltning, ændringer i undervisningssystemet, modernisering af hæren og flåden, reformering af kalender og alfabet, forbud mod ægteskaber mod parternes vilje og krav om frivillig trolovelse i mindst 6 uger. Han gjorde også op med strelitserne, der efter tortur erkendte hans halvsøster Sofia's forbindelse med revoltens ledere. Over 1000 strelitser blev henrettet – nogle blev ristet på 30 bål, nogle hang 4 døgn på hjul og stejle inden de døde. 50 bødler arbejdede dag og nat, og Peter sprang selv af sadlen og tog fat; på en enkelt dag skal han personligt have hugget hovedet af 84 dødsdømte og hans følge blev også tvunget til at deltage i dette. Også kvinder blev torteret og pryglet under opgøret. To af Sofies hofdamer blev gravet ned i jorden, så kun hovedet stak op. 500 mænd og kvinder blev brændemærket og deporteret til Sibirien. Andre blev sendt samme vej med afhuggede arme og ben, opsnittede næsebor, afskårne ører eller tunge. Sofia selv blev tvunget i kloster til sin død.

Peter opgav i 1698 kampen mod tyrkerne, sluttede våbenstilstand med dem og indgik i et angrebsforbund med Danmark-Norge og Polen **mod Sverige**, der siden 1648 havde været herre over hele Østersøen. I 1700 begyndte Peter at udforske forholdene omkring den svenske fæstning Narva ved Den Finske Bugt, men han forsikrede den svenske gesandt om sine venskabelige følelser for Sverige. Karl d. 12 var kun 17 år ved krigens begyndelse, men han viste sig at være militært godt begavet. Danmark indledte krigen ved at angribe Sveriges Hertugdømmet Gottorp, og Karl d. 12 svarede med en landstigning på Sjælland beskyttet af en engelsk-nederlandsk flåde. Frederik d. 4 måtte gå med til fred, da København var truet.

Nu erklærede Rusland krig mod Sverige og **i august 1700 gik Peter den Store med 40.000 mand mod Narva**. Den 20. november 1700 blev han slået af Karl d. 12 med 10.000 mand – Peter havde forinden forladt sin hær. Svenskerne fortsatte ikke mod Moskva, men valgte at gå mod August den Stærke af Polen, som blev tvunget fra tronen i 1707. Det gav Peter et pusterum til at reetablere hæren og de følgende år fik han forskellige små sejre ved Østersøkysten, og umiddelbart efter bestemte han sig for at bygge Skt. Petersborg. I 1707 marcherer Karl d. 12 mod Rusland, men i efteråret 1708 lider han ved Ljesna et nederlag mod de russiske tropper, og 30 juni 1709 overgiver 16.000 svenske tropper til en langt mindre russisk styrke efter nederlaget ved **Poltava**. Karl d. 12 lå syg med dårlig fod og infektion, men han undslap til Bender i Rumænien, hvor han forsøgte at få tyrkerne inddraget i krigen mod russerne. Imens hærgede russiske tropper Østersøprovinserne og Finland. I november 1714 kom Karl d. 12 til Stralsund efter at have redet 2175 km på 14 dage, og han blev skudt under belejringen af Frederiksten Fæstning d. 11. december 1718. At Sverige ikke gik helt til grunde skyldtes splid mellem de allierede, men ved **freden i Nystad 1721** måtte Sverige afstå de baltiske provinser og den sydøstlige del af Karelen med den stærke fæstning Viborg. Peter var så glad at han hoppede op og ned og festede i 2 uger.

Peter d. Store giftede sig i 1712 offentligt med Katarina, der i flere år havde været hans elskerinde og hemmelige ægtehustru. Hun var født i 1683 som datter af en lithauisk købmand. I 1702 havde hun giftet sig med en svensk kavalerist ved navn Kruse, men kort efter kom hun i russisk fangenskab, da de russiske tropper indtog Marienburg, hvor hun opholdt sig. Efter en tid kom hun i huset hos Peters ven Mensjikov og blev hans elskerinde. Peter mødte hende der i 1704 og allerede før deres ægteskab fik de to døtre Anna og Elisabeth. Hun passede godt til ham, støttede ham og det var livslang kærlighed. Han sendte breve til hende fra alle egne af riget og fra rejserne. Hun var den eneste, der kunne berolige ham, når raseriet overmandede ham. Hun reddede mange fra galgen ved sin mellemkomst, men tog sig godt betalt for det. Guvernøren i Sibirien, Fyrst Gagarin, havde i 1718 begået vældige underslæb og haft planer om at gøre sig uafhængig i sit departement. Katarina forsøgte at hjælpe han ved at bestikke undersøgelsesdommeren, og hun afpressede Gagarin kolossale summer. Det kom Peter for øre, og undersøgelsesdommeren undskyldte sig med, at han var bange for at falde i unåde hos zaren, hvis han afviste zarinaens tilbud. Peter svarede: ”Dumrian! Vi var aldrig blevet uvenner af den grund. Jeg ville bare, som det er en ægtemands pligt, have givet hende en omgang klø. Det skal hun få. Og du skal hænges!”. Og både Gagarin og undersøgelsesdommeren blev hængt, mens deres pårørende så på, og efterfølgende

måtte de spise og drikke med zaren til de lå bevidstløse under bordet.

Fra sit 17.ende år havde Peter været gift med Eudoxia, men hun var stiv og gammeldags, og han tvang hende i kloster omkring 1699. I dette ægteskab var der **en søn, Aleksej**, som man fjernede fra moderen, da han var 8 år gammel. Hun havde allerede da indpodet et had mod zaren hos ham. Han blev opdraget under indflydelse af gammelrussisk ånd, og bl.a. hans skriftefar støttede tanken om at slippe af med zaren og vende tilbage til de gode gamle dage. Aleksej var svagelig, og da Peter ville gøre ham til sin medarbejder og efterfølger, førte det kun til, at han hadede sin far endnu mere. Til sidst flygtede han til udlandet, men blev opsporet i Neapel af en af Peters agenter, som lokkede ham tilbage og lovede fuld tilgivelse. Næppe var han nået tilbage til Moskva, før han blev fængslet og dømt til døden, men han døde forinden af torturen d. 26. juni 1718, og det hævdes, at Peter selv piskede ham ihjel. I forsøget på at finde en sammensværgelse blev Eudoxia forhørt, nonner torteret til døde og skriftefaderen blev også henrettet. Eudoxias ven, Major Glebow, blev udsat for så frygtelig tortur, at han var halvdød, da zaren dømte ham til at blive spiddet på en pæl. Med Katarina havde Peter i 1715 fået en søn ved navn Peter. Han blev udnævnt til zar i 1718, men var svagelig og døde i 1719. Peter den store fik også en kønssygdom. I november 1724 var han på vej fra Kronstadt og så en båd i havsnød. Peter sprang i vandet for at hjælpe med redningsarbejdet, og fik en frygtelig feber, der førte til hans død 53 år gammel.

Efter Peters død fulgte 7 regenter frem til 1762. Under Peters datter, zarina Elisabeth (1741-62) fortsatte europæiseringen og byggerierne i Skt. Petersborg. Den tyskfødte **Katarina den Store** kom til magten i 1762, da hendes elsker myrdede hendes mand zar Peter d. 3. Hun regerede til 1796, og udvidede Ruslands grænser til Warszawa og erobrede Krim. Hun var engageret i oplysningstiden og er kendt for sine mange yngre elskere. Hun efterfølges af Alexander d. 1, og under ham **invaderer Napoleon** Rusland i 1812, men hans hær måtte efter 39 dage i Moskva starte tilbagetoget, da russerne havde fjernet alle fødevarelagre. Kun en brøkdel af Napoleons 600.000 mands hær overlevede tilbagetoget. Moskva genopbygges i løbet af 1800-tallet; flere opstande mod zarregimet kommer (1825, 1861, 1905 og 1917). Der er borgerkrig med "de røde" og "de hvide" 1918-22, Lenin dør i 1924, 2. verdenskrig er hård ved Rusland, Stalin udrydder millioner af mennesker og dør i 1953. Så kommer Khrusjtjov, Kosygin/Bresjnev, Jury Andropov, Konstantin Tjernenko og i 1985 Mikhail Gorbatsjov med glasnost og perestrojka. Han røg ud i 1991 og efterfulgtes af Boris Jeltsin og nu er det Putin siden 2000. Sovjetunionen blev opløst i 1992.

Rusland er verdens største land med **148 millioner indbyggere** fra flere etniske minoriteter. 80% er af russisk afstamning. Moskva har 10 millioner indbyggere, og Skt. Petersborg 5,1 million. Men **Befolkningstallet er faldende**. Kapitalisme og markedsøkonomi har gjort mange fattige. De populære **Matrjosjkaer** er de trædukker, som kan gemmes indeni hinanden. Hver russer drikker gennemsnitligt **16 liter ren alkohol om året**, hvilket nok er verdensrekord. **56 Fabergé påskeæg** blev skabt i årene 1884 til 1917. Rustkammeret i Kreml har 14 af dem.

Nogle russiske ord: Ja = Da Nej=Njet Tak=Spasiba Goddag=dobryi den Fred=Mir
Venskab=drusba hvad koster den?= skålka ståit Undskyld=prastije øl=piva